

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra psychologie

Bakalářská práce

Spravedlnost, trest a vina z pohledu mladistvých

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Hála

Autor práce: Erlová Pavla

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: III.

2010

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v plném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

24. března 2010

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Jaroslavu Hálovi za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH	4
ÚVOD	5
1 Teoretická část	8
1.1 Teologický náhled na spravedlnost, trest a vinu	8
1.2 Penologický přístup k pojednávané problematice	13
1.2.1 Instituce a služby zabývající se rizikovou mládeží v České republice ...	16
1.2.2 Postpenitenciární péče	22
1.3 Situace mladistvých v české postmoderní společnosti	23
1.3.1 Prevence	25
1.4 Trestná činnost českých mladistvých	26
2 Výzkumná část	27
2.1 Cíl práce a výzkumné otázky	27
2.2 Metodika	27
2.3 Výsledky	29
2.4 Diskuze	38
ZÁVĚR	43
Seznam použité literatury	45
Seznam příloh	52
Přílohy	
Abstrakt	
Abstract	

Úvod

V dnešní době je velkým problémem jakákoli trestná činnost, ať spáchaná dospělým člověkem, nebo mladistvým. Domnívám se, že příčin tohoto chování je mnoho a ne vždy se dají ovlivnit.

Na formování mladého člověka má vliv hlavně rodina, neboť rodiče mají hlavní podíl na výchově. Rodiče ale mohou být problematictí například alkoholici, lidé páchající trestnou činností apod., ale i slušní lidé, třeba workholici, kteří se věnují především práci a ne svým dětem. Špatný vliv na dítě má i rozvod, kdy rodič se nestačí věnovat nové rodině a současně dětem z rozpadlé rodiny nebo když si někteří rodiče vyřizují svoje nesrovnalosti přes děti. Dále nedůslední rodiče, kteří nekontrolují, kde jejich děti tráví volný čas, a rodiče s nedostatkem lásky k potomkům, kteří své děti berou jen jako přítěž a omezení svého pohodlí a zájmů.

Dítě vždy nedělá to, co od něho rodiče očekávají, ale to, co sám rodič dítěti vlastním chováním předvádí. Pro dítě se tento vzor stává samozřejmostí, a tak ho začne samo používat.

Dnes to, co si mnoho mladých lidí dovolí nejen ke svým rodičům, ale i ke svému okolí, bylo v minulosti velkým tabu. Například dnešní chování a mluva dětí a mladistvých jsou jiné než ty, které byly dříve. Pro děti jsou typická sprostá slova nebo různé nadávky než obyčejná slova a zdvořilosti. Pokud to ale dítě slyší v rodině, nemůžeme se divit, že se tak chová. Rodiče jsou v první řadě vzorem pro dítě, a pokud oni své děti nenapomenou nebo je nějak za používání této mluvy a chování nepotrestají, začne se mladý člověk chovat tak, jak je dnes možné vidět.

Další vliv na formování člověka má škola. Na dítě může negativně působit jak dětský kolektiv formou šikany, agresivity, nepřátelství, neboť ne každé dítě je oblíbené, tak se na dítěti může podepsat i špatný prospěch.

Dalším ovlivňujícím faktorem je způsob trávení volného času po škole, a po splnění svých povinností. Je důležité místo, kolektiv a činnost, kterou dítě vyplňuje své volno. Není-li tento čas smysluplně využit nějakým sportem,

koníčkem, kulturou, tedy bez motivace a cíle a dítě se jen „poflakuje“ v nevhodném prostředí a v problematické partě, vede to zpravidla ke zmíněnému delikventnímu chování. Mladý člověk má tak větší možnost snadněji se dostat k drogám, či alkoholu a následně k trestné činnosti, neboť může být stržen nebo vyhecován partou těchto lidí k páchání nějakého trestného činu. Vždyť i kreslení grafity na vlaky, dnes tak běžně viděný jev, je pokládáno za trestný čin.

Mezi faktory s obrovským vlivem na mládež patří média, kterým se dnes nelze prakticky vyhnout. Téměř v každé domácnosti se dnes nachází televizní přijímač a počítač, prostřednictvím internetu se pak dítě může dostat ke všem informacím, bohužel i nežádoucím. Na počítači děti i mladiství tráví velkou část dne a to zejména hraním počítačových her, pomocí nichž se dostanou do virtuálního světa, avšak nepravdivého. Tyto počítačové hry dávají hráči různé návody nebo úkoly velice vzdálené od reality života. Mladý člověk si pak myslí, že může dělat ve skutečnosti všechno, co mu dovolují počítačové hry. Domnívá se, že když někoho napadne nebo zastřelí, má dotyčný více životů nebo že se mu nemůže nic stát. Ve skutečnosti člověk má ale jen jeden život a je zranitelný a spáchané chyby lze těžko napravit a nelze od nich utéci pomocí klávesy „ESC“.

Proto je dobré děti již od útlého věku zapojovat do běžných činností v rodině. Dávat jim najevo, že mají doma zázemí, umožňovat jim i různou zábavu mimo rodinu formou kroužků a volnočasových aktivit proto, aby se nenudilo a nevymýšlelo různé alternativy, která mohou vést až k patologiím.

Ve všech těchto situacích se dítě může setkat ještě se zlem, jako je týrání, zneužívání, zanedbávání atd. Příčinou trestné činnosti může být i nedostatek zájmu o dítě, kdy dítě se snaží svým skutkem na sebe upoutat pozornost. Mladý člověk si přeje nějak se zviditelnit a je mu jedno jak.

Proto si myslím, že je nutné dát dítěti dobrý a pevný základ. Začít v rodině především vlastním příkladem. Potom může dítě lépe odolávat negativním vlivům společnosti.

Této problematice by měla být věnována soustavná pozornost ze strany všech občanů i státních orgánů, společenských organizací a institucí, neboť velkým

společenským problémem se v dnešní době stává trestná činnost páchaná mladými lidmi. Můžeme se o ní dočíst v médiích, nebo ji vidět v televizi.

Ve své bakalářské práci se budu zabývat mladistvými pobývajícími ve Výchovném ústavu Hostouň a docházejícími do střediska Probační a mediační služby v Domažlicích, kteří spáchali nějakou trestnou činnost a kteří mají za sebou již zkušenost s odsouzením za spáchaný trestný čin nebo s alternativním trestem. Budu zkoumat, co pro tyto mladistvé znamená pojem spravedlnost, trest a vina a zda si připouštějí, že se dopustili provinění.

1 Teoretická část

Zde se pokusím nastínit pojmy spravedlnost, trest a vina z hlediska teologického a penologického, nastínit situaci dnešních českých mladistvých v naší společnosti a uvést nejčastější provinění spáchaná mladistvými.

1.1 Teologický náhled na spravedlnost, trest a vinu

*Motto: „Nádherná věc je člověk, je-li člověkem.“
Staré latinské přísloví¹*

Vztah Bůh – člověk zahrnuje celou lidskou existenci. Bůh stvořil dobrý svět i dobrého člověka. Zlo ve světě nepochází od něho, ale vzniká v průběhu dějin. Z tohoto důvodu jsou vinni lidé, ne Bůh. Také on je ten, co dal člověku život, samostatnost a rozhodování o svém životě. Proto Bůh přesahuje člověka. Člověk je Bohu odpovědný za vše, co mu dal. Bůh je láska, a proto chce pro člověka to nejlepší.²

Vysvětlení pojmu spravedlnost

Spravedlnost je mravností křesťana a představuje rovnost. Dříve byla výrokem soudu, jejím rozsudkem. Rozhodujícími nejsou slova, ale skutky. Vedle spravedlnosti sem patří i milosrdenství, tzv. soucítění s druhým, sdílení jeho utrpení spolu s vědomím, že všichni potřebují Boží milosrdenství. Ježíšovo milosrdenství je například ochota odpouštět. Boží vůle po spáse je všeobecná. Bůh chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu. V Ježíši Kristu se spravedlnost a milosrdenství opět rovnají. Můžeme tedy říci, že čistého srdce je

¹ VYKOPALOVÁ, H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1. vydání. Olomouc : Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0337-4, s. 3.

² Srov. *Vyznání víry církve: Překlad 1. dílu katolického katechizmu pro dospělé*. 1. vydání. České Budějovice : Sdružení sv. Jana Neumanna, 1999. ISBN 80-86074-15-3, s. 101-102.

Ježíš Kristus, protože činí spravedlnost – plní smlouvu (miluje). Čistota v životě je spravedlností, smazáním dluhu apod.

Spravedlnost je trvalá snaha zaručit každému jeho právo. Podle výpovědí proroků je mezi lidmi a je i základním požadavkem smlouvy s Bohem. Mezi lidmi má vládnout spravedlnost, protože Bůh je vůči lidu spravedlivý a vede ho ve spravedlnosti. Kdo kráčí před Bohem ve spravedlnosti, potvrzuje tím jeho smlouvu.³

Různé pohledy na pojmy spravedlnost a ospravedlnění

Podle nauky Písma svatého ospravedlnění člověka je možné pouze ve víře. Na otázku po významu milosti a spásy v přítomnosti Starý zákon a Nový zákon odpovídají rozdílně. „*Písmo svaté mluví o světle, o spravedlnosti, o vykoupení apod.*“⁴

Ve Starém zákoně tyto pojmy hrají velkou roli. Například v podobenství o Abrahamovi a Hospodinu při uzavření smlouvy. Zde se spravedlnost vysvětluje jako věrnost smlouvě i její zachování. Spravedlivý je pak ten, který smlouvu a její řád zachovává.⁵

Ježíšovo poselství a vystupování je charakteristické jeho spravedlností pro věřící a náklonností k hříšníkům, které bere do svého společenství a stoluje s nimi. Tato spravedlnost je novým vztahem Boha a novým společenstvím mezi lidmi.

Za ospravedlnění se považuje vykoupení a záchrana společenství s Bohem. Novou smlouvou zpečetěnou Ježíšovou krví nastává proměna a spasení člověka skrz odpuštění hříchů, je mu darován nový život. Boží království je spásou lidí při dodržování Boží smlouvy. Bůh skrz Ježíše Krista přijme každého člověka

³ Srov. KOMÁRKOVÁ, B. *Ve světě a ne ze světa*. 1. vydání. Heršpice : ARCH Brno, 1998. ISBN 80-86211-03-7, s. 15-17.

⁴ *Vyznání víry církve*, s. 173-174.

⁵ Srov. Tamtéž, s. 174.

tehdy, pokud se oddal jeho poselství. Pak ho přijímá bez výjimky a bez jakýchkoli pravidel. Smlouva a milosrdenství znamenají to samé jako spravedlnost.⁶

Augsburské vyznání nauku o ospravedlnění definuje tak, že lidé jsou před Bohem ospravedlněni zdarma skrz víru, nikoli vlastními zásluhami nebo skutky.⁷

Vysvětlení pojmu vina

Dříve se dnešní vina nechápala jako vina před Bohem. Důvodem mohlo být, že se různá jednání ještě nepovažovala za nemorální.

Hřích a vina je provinění člověka před Bohem, odvrácení srdce od Hospodina v pokusu učinit se na něm nezávislým. Jeho vina nezasahuje jen do tohoto světa, ale přesahuje i náš svět. Bůh vidí, jak je člověk zlý, a proto ho soudí, trestá a odpouští mu. Na rozdíl od viny je hřích teologický pojem. Skutečná vina má z pohledu bible vždy povahu hříchu. Vina je svědomí, jakýsi vnitřní hlas v nás. Svědomí najdeme pouze v Božím hlase. Bůh říká, co je dobré a co špatné.

Už v prvním náboženství se hovoří o čistém srdci. Kdokoli přistupuje k Bohu, potřebuje očištění. Člověk si čisté srdce sám dát nemůže. Již ve vyprávění pradějin se hovoří o tom, že všechno utrpení, zlo a smrt, kterým je člověk vystaven, mají původ v Adamově činu. Člověk zhřešil a nese za to odpovědnost. U viny je důležité usilovat o nápravu a o změnu.⁸

Pocit viny je nepřiměřené sebeobviňování, vztahuje se k minulosti. Jedinec se někdy nesprávně domnívá, že něco zavinil. Trápí ho výčitky svědomí a očekává trest. Pocit viny se projevuje rozladěním, depresí, úzkostnými stavy, napětím apod.⁹

⁶ Srov. *Vyznání víry církve*, s. 176-180.

⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 177.

⁸ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*. 1. vydání. Praha : Zvon, 1998. ISBN 80-7021-292-6, s. 281-285.

⁹ Srov. Citace pochází z přednášky doc. Jindřicha Šrajera, Dr. theol. k předmětu *Teologicko-etická kritéria v sociální práci 2* z roku 2009. Citováno podle záznamu Pavla Erlová, archiv autorky.

Různé názhledy na člověka a jeho hřích

Ve Starém zákoně se lidská vina pojímá rozdílně. Setkáváme se s termíny:

- „*hřích jako selhání, sejítí ve smyslu zabloudění z pravé cesty;*
- *hřích jako křivda, otočení a překroučení správného;*
- *hřích jako vzpoura a odpad;*
- *hřích jako nespravedlnost;*
- *hřích jako (nechtěné, mylné) zabloudění.*“¹⁰

Apoštol Pavel tvrdí, že „*skrz jednoho člověka vešel do světa hřích a skrz hřích smrt.*“¹¹

II. vatikánský koncil zdůraznil, že hřichem může být zkaženo celé společenské prostředí.¹²

Tridentský koncil uvádí, že Adam svým prvním hřichem ztratil svatost a spravedlnost, kterými byl Bohem obdařen. Tímto činem se odvrátil od Boha a propadl moci ďábla. Na těle a duši byl pozměněn k horšímu. Tento prvotní hřích dolehl na celou lidskou rasu. Díky činům Ježíše Krista je tento dědičný hřích ve svátosti křtu zahlazen. Křest je považován za znovuzrození člověka.¹³

Vina i hřích může být odpuštěna a překonána. Odpuštění si nelze zasloužit, ale je poskytováno jako dar z Boží laskavosti. Odpuštění je závislé na ochotě člověka sám odpustit. Bůh vidí do srdce člověka, a proto nechce odsuzovat, ale odpouštět. Neodpustitelným hřichem je rouhání proti Duchu svatému.¹⁴

Obrácení nebo-li změna ve smýšlení má 3 způsoby jednání:

Poznání – člověk se cítí vinen, neboť nejednal správně. Vědomí viny je v okamžiku činu silně potlačeno, k poznání dochází později.

¹⁰ WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*, s. 281.

¹¹ *Vyznání víry církve*, s. 103.

¹² Srov. Citace pochází z přednášky doc. Jindřicha Šrajera, Dr. theol. k předmětu Teologicko-etická kritéria v sociální práci 2 z roku 2009. Citováno podle záznamu Pavla Erlová, archiv autorky.

¹³ Srov. *Vyznání víry církve*, s. 104-105.

¹⁴ Srov. Citace pochází z přednášky doc. Jindřicha Šrajera, Dr. theol. k předmětu Teologicko-etická kritéria v sociální práci 2 z roku 2009. Citováno podle záznamu Pavla Erlová, archiv autorky.

Lítost – člověk v lítosti pozná vinu i zamítá spáchaný hřích. Člověk dochází k přesvědčení, že to, co udělal, bylo nesprávné a touží po tom, aby se to nikdy nestalo.

Náprava, smír (usmíření) – člověk usiluje o odstranění spáchané nepravosti a o náhradě způsobené škody. Smír je zkouškou opravdové lítosti.¹⁵

Vysvětlení pojmu trest

Určité činy a způsoby jednání jsou proviněním proti Hospodinu. Člověk je za svoje nevhodné chování potrestán.¹⁶ Boží tresty nelze vnímat jako druh pomsty. Souvisí s Boží spravedlností, je vnímán jako důsledek, který vyplývá z podstaty hříchu. Ježíš Kristus mluví o věčném trestu, o pekle, o trvalém odloučení člověka od Boha. Křesťan se má snažit tyto tresty přijmout tím, že snáší utrpení a zkoušky všeho druhu. Má usilovat o svoji změnu.

I v Božích přikázáních se mluví o trestu. Od prvního přikázání se odvíjí všechna ostatní. Například v pátém přikázání „*Nezabiješ*“¹⁷ se říká, že kdo se proviní na lidském životě, bude těžce potrestán. Úmyslné zabití druhého člověka je považováno za hřích. Za tento čin byl udělován trest smrti, ze kterého se vrah nemohl žádným způsobem vykoupit.

V osmém přikázání „*Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví*“¹⁸ křivou výpověď mohl být dotyčný zbaven cti, svobody i života. Pokud svědkovi byla prokázána lež, byl potrestán stejně jako obžalovaný.¹⁹

*„Trest má být vždy až náhradní cestou k nápravě člověka. Na prvním místě by měla být vždycky láska a přijetí. Co platí pro rodiče o výchově dětí, platí nemálo o Boží výchově ve vztahu k nám, chybujícím lidem.“*²⁰

¹⁵ Srov. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*, s. 313-317.

¹⁶ Srov. *Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona: Podle ekumenického vydání z roku 1985.* Praha : Česká biblická společnost, 1991. ISBN 80-7113-009-5. Gn 3, s. 24.

¹⁷ *Život z víry. Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé.* 2. vydání. České Budějovice : Teologická fakulta, 2005. ISBN 80-7040-809-X. s. 197.

¹⁸ Tamtéž, s. 315.

¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 316.

1.2 Penologický přístup k pojednávané problematice

Penologie se zabývá problematikou trestů a jejich důsledků (zejména trestem odnětí svobody). Slovo *poena* [péna] pochází z latiny a znamená trest.²¹

Provinění – je trestný čin spáchaný mladistvým. Rozdíl ve srovnání s trestným činem spáchaným dospělým je v tom, že to, co je tolerováno mladistvému pachateli, dospělému pachateli již tolerováno být nemůže, i když se bude jednat o nízký stupeň společenské nebezpečnosti.²²

Vysvětlení pojmu spravedlnost

Z penologického hlediska je spravedlností trest uložený za spáchaný trestný čin nebo za provinění. Existuje několik forem, například tresty formou ústavů nebo alternativních trestů. Ty se v současné době rozmáhají, například obecně prospěšné práce, pokuta a peněžitý trest. Spravedlností za spáchaný trestný čin se myslí i ochrana společnosti či pokus zamezení recidivy v páčání dalších trestných činů.

Se spravedlností úzce souvisí i morálka jako jedna z forem společenského chování. V užším slova smyslu představuje vnitřní mravní kodex, přesvědčení jedince. Morálka je soubor principů, které jsou založené a hodnocené na základě posuzování dobra a zla a které řídí chování lidské společnosti. Je to soubor vytvářených principů, jejichž dodržování vyžaduje většina společnosti.

Vysvětlení pojmu trest

Trest se od počátku lidské společnosti mění. V pravěku se za trest považovalo zabití nebo vyhnání z kmene, ve starověku to byly různé formy mučení až smrt.

²⁰ Trestá Bůh nebo netrestá?. Abeceda víry na internetu. Dostupné na WWW: <http://otazky.vira.cz/otazka/Tresta-Buh-nebo-netresta.html>. [Aktualizace: 22. 12. 2008]. [Citováno: 20. 2. 2010].

²¹ Srov. HÁLA, J. Úvod do studia. PENOLOGIE. Dostupné na WWW: <http://penologie.hala.sweb.cz/2.htm>. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].

²² Srov. Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže. § 6. Odst. 1.

Ve středověku víme o trestech tělesných nebo o vyhnanství. V době osvícenství se začala objevovat výchovná funkce trestu, byla dána přiměřenost trestu. V moderní společnosti se začal používat trest odnětí svobody. V současné době se dává velký důraz na humanizaci ve vězeňství a lidská práva. Objevují se různé směrnice pro zacházení s vězni a vězňenými, například se zohledňuje věk, pohlaví, druh spáchaného trestné činu, poskytuje se lékařská péče, duchovní služba. Vězeň má možnost i styku se světem v podobě knih nebo televizních přijímačů.²³

Součástí trestu je, že trest musí bolet. Jen v bolesti se ze špatného utváří lepší a nové. Bolest je nenahraditelnou součástí trestu.²⁴ Hlavním cílem trestu je potrestání, náprava a zabránění pachatelům v recidivě dalších trestných činů a provinění, ochrana společnosti před nimi a výchova k tomu, aby po propuštění vedli spořádaný život.²⁵ „*Výkonem trestu nesmí být ponižena lidská důstojnost.*“²⁶

Trestným činem je jen čin soudně trestný a pro společnost nebezpečný, a pokud není uvedeno jinak, tak i příprava, pokus, organizátorství, návod a pomoc k trestnému činu. Jeho znaky jsou uvedeny v trestním zákoně.²⁷

Mladistvý pachatel – je osoba starší 15 let věku a nepřesahující 18 let. Toto období je velmi kritické, neboť v době dospívání se utvářejí hlavní rysy osobnosti a velký vliv zde hrají vrstevníci. „*Pachatel trestného činu je ten, kdo trestný čin spáchal sám.*“²⁸ Mladistvý pachatel trestného činu se posuzuje podle zvláštních ustanovení trestního zákona o stíhání mladistvých.

²³ Srov. DOČKAL, J. *Sociální deviace: Rizikové skupiny*. České Budějovice : Jihočeská univerzita, listopad 2000. ISBN neuvedeno, s. 42.

²⁴ Srov. HÁLA, J. *Bolest a naděje vězení: penologické eseje*. 1. vydání. Praha : TRITON, 2007. ISBN 978-80-7387-013-3, s. 8

²⁵ Srov. JELÍNEK, J., SOVÁK Z. *Trestní zákon a trestní řád: 14. aktualizované vydání novelizovaných trestních kodexů s poznámkami a judikaturou podle právního stavu k 1. 9. 2000*. Praha : Linde Praha, 2000. Dostupný z WWW: <<http://www.linde.cz>>. ISBN 80-7201-259-2, s. 97. § 76.

²⁶ Tamtéž, s. 35. § 23. Odst. 1, 2.

²⁷ Srov. Tamtéž, s. 106. § 89. odst. 1., s. 8. § 3. Odst. 3.

²⁸ Tamtéž, s. 20. § 9. odst. 1.

Trestní odpovědnost mladistvých – pachatel může být potrestán za trestný čin, je-li trestně odpovědný. U mladistvých tato odpovědnost vzniká dosažením 15 let věku a jeho následným překročením alespoň o jeden den.²⁹

Vysvětlení pojmu vina

„Sokrates říká, že kdo někoho zabil, bude až do smrti žít s vrahem: se sebou samým. Musí tedy jednat tak, aby jednou nelitoval.“³⁰

Vinou se rozumí odpovědnost člověka za ublížení, zločin, hanebnost nebo porušení práva. Jakmile začne člověk prožívat pocit viny, začne se sebeobviňováním za to, co udělal nebo spáchal. Začnou ho trápit výčitky svědomí a očekává trest. Většinou se pocit viny vztahuje k minulosti. Jako jevové stránky u pocitu viny se začínou objevovat deprese, rozladění, napětí, úzkostné stavy apod.

Vina se objevuje i při algoritmu výkonu trestu. Pokud je pachatel schopen udělat následující tři kroky, je možné, aby se vrátil úspěšně do společnosti. Prvním krokem je povzbudit nebo probudit svědomí. Odsouzený by si měl uvědomit hanebnost, protiprávnost a nehumánnost svého trestného činu. Pokud pachatel v sobě probudí svědomí, nastává krok druhý, tj. přijetí viny, odpovědnosti a důsledku za zločin, který spáchal, a z něj i vyplývající praktické znalosti a dovednosti. Třetím krokem je realizace pokání. Jsou to činy, nikoli sliby. Pokud odsouzený splní alespoň jeden z uvedených kroků, může mu soud snížit trest. Ne vždy se ale tak děje.³¹

²⁹ Srov. Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy - Vymezení pojmů. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy-vymezeni-pojmu.aspx>. [Aktualizace: 2008]. [Citováno: 7. 11. 2009].

³⁰ SOKOL, J. *Malá filosofie člověka. Slovník filosofických pojmů*. 5. přepracované vydání. Praha : Vyšehrad, 2007. [ISBN 978-80-7021-884-6](https://www.isbn.cz/ISBN/978-80-7021-884-6), s. 200.

³¹ Srov. Citace pochází z přednášky PhDr. Jaroslava Hály k předmětu Teorie a praxe vězeňství ze dne 24. 2. 2009. Citováno podle záznamu Pavla Erlová, archiv autorky.

1.2.1 Instituce a služby zabývající se rizikovou mládeží v České republice

Orgán sociálně-právní ochrany dětí – hlavními orgány sociálně-právní ochrany dětí v naší republice jsou například obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, MPSV ČR apod. Stát je úředním dozorcem nad rodiči, kteří vykonávají rodičovskou odpovědnost.

Tento orgán poskytuje ochranu hlavně dětem, které mají v České republice trvalý pobyt a jejichž rodiče nebo jiná fyzická osoba, která má dítě v péči, nechce nebo nemůže plnit výchovné povinnosti; tato ochrana se vztahuje také na děti, které utíkají z domova, vedou nemravný nebo zahálčivý život nebo na kterých byl spáchán trestný čin.³²

Kurátor pro mládež – je specializovaný pracovník, který plní úkoly na oddělení sociálně-právní ochrany a prevence poruch chování. Nejčastěji spolupracuje se školou.³³ Účastní se i soudního řízení ve věcech trestních i občanskoprávních jako opatrovník nebo kolizní opatrovník dětí.³⁴

Sociální kurátor – je specializovaný sociální pracovník, jeho funkce je součástí sociálního odboru obecního nebo městského úřadu. Poskytuje například ranou sociální péči, pracuje s klienty v trestním řízení a i po jeho ukončení, snaží se zmírňovat sociální důsledky pobytu ve výkonu vazby, ve výkonu trestu odnětí svobody, připravovat odsouzené na život po propuštění apod. Návštěva sociálního kurátora není po výstupu z vězení povinná. Dříve kurátor plnil roli „státního dohledu“ nad lidmi podmíněně propuštěnými z věznic. Od roku 2001 tuto roli plně převzala Probační a mediační služba České republiky.³⁵

³² Srov. Odbor 21. Systém sociálně-právní ochrany dětí v ČR. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/7243#II>. [Aktualizace: 14. 7. 2009]. [Staženo: 12. 2. 2010].

³³ Srov. SLOVÁČKOVÁ, E. 14. SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ – VYMEZENÍ POJMŮ, RODINNÉ PRÁVO A DOKUMENTY SOUVISEJÍCÍ. Dostupné na WWW: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2758/socialne_pravni_ochrana_deti__vymezeni_pojmu_rodinne_pravo_a_dokumenty_souvisejici.pdf. [online]. [Citováno: 4. 3. 2010].

³⁴ Srov. DOČKAL, J. *Sociální deviace*, s. 50-51.

³⁵ Srov. Sociální kurátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Dostupné na WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7193/socialni_kurator.pdf. [Aktualizace: 22. 6. 2009]. [Citováno: 27. 10. 2009].

Probační a mediační služba – je specializovaná sociální služba, spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení, s orgány sociálně-právní ochrany dětí, se školami, s církvemi apod. Pracuje na principu restorativní justice. Při řešení trestních případů zohledňuje zájmy oběti trestného činu, obviněného a společnosti. Cílovou skupinou jsou oběti a pachatelé trestných činů, tj. dospělí pachatelé trestných činů, mladiství pachatelé provinění a děti mladší 15 let, které se dopustily činu jinak trestného. Cílem služby je integrace pachatele do života společnosti bez dalšího porušování zákonů, participace poškozeného a ochrana společnosti.³⁶

Propace, probační dohled – se ukládá, pokud státní zástupce nebo soudce považuje za účelné sledovat chování obviněného nebo odsouzeného po určitou dobu a obvykle mu uloží i omezení nebo povinnost zdržet se určitých míst, například heren, podrobit se léčbě závislosti na omamných a psychotropních látkách apod. Dohled nad klientem nejčastěji probíhá formou osobních konzultací s probačním pracovníkem. Cílem je motivovat klienta k řešení sporu souvisejícího s trestnou činností a pomáhat klientovi vytvářet podmínky pro jeho začlenění do společnosti.³⁷

Mediace – je mimosoudní alternativní metoda řešení sporu mezi poškozeným, obviněným a mediátorem. Toto jednání vede k urovnání konfliktního stavu. Mediace lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.³⁸

„Parole – je forma podmíněného propuštění, která určitým odsouzeným umožňuje vykonat zbytek trestu mimo věznici. Tzn. odsouzenému je dána příležitost, aby za asistence dohledového úředníka osvědčil svoji schopnost stát

³⁶ Srov. Poslání a cíle Probační a mediační služby České Republiky. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: <https://www.pmscr.cz/o-pms/>. [Aktualizace: 2002-2010]. [Citováno: 12. 2. 2010].

³⁷ Srov. Propace. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: <https://www.pmscr.cz/propace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>. [Aktualizace: 2002-2010]. [Citováno: 27. 10. 2009].

³⁸ Srov. MEDIACE. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: https://www.pmscr.cz/download/PMS_letak_MEDIACE_tisk.pdf. [Aktualizace: 29. 11. 2005]. [Citováno: 12. 2. 2010].

se řádným a platným členem společnosti. Paroli uděluje parolová rada, nebo jiná k tomu oprávněná autorita.“³⁹

Výchovný ústav – má několik funkcí, hlavně výchovnou, vzdělávací a sociální. Snaží se i o resocializaci. Zařízení mohou být rozdělena podle věku, pohlaví svěřenců, stupně obtížnosti výchovy apod.⁴⁰ Jsou zde umístovány osoby starší 15 let a mladší 18 let, výjimečně do 19 let se závažnými poruchami chování, u kterých byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova. Při výchovném ústavu může být zřízena jako jeho součást například i střední škola.⁴¹

Diagnostický ústav – je školské zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy pro děti a mladistvé, „zadržené na útěku z jiných zařízení nebo na útěku z místa dočasného pobytu či podmíněného umístění.“⁴² Pobyt svěřence zde je zpravidla 8 týdnů.⁴³ Hlavní funkce ústavu jsou diagnostické, vzdělávací, terapeutické, výchovné, sociální a koordinační. Při umístování dítěte se bere ohled na umístění co nejbližší k bydlišti zákonných zástupců nebo osob odpovědných za jejich výchovu, pokud tím není ohrožen mravní vývoj dítěte.⁴⁴

Ochranná opatření – účelem je kladné ovlivňování duševního, mravního a sociálního vývoje mladistvých před pácháním provinění. Jsou to účelová opatření určená k ochraně společnosti, ne tresty.⁴⁵ Jsou tři typy:

Ochranné léčení – užívá se, jsou-li osoby, které se provinily nebo spáchaly trestný čin, zcela nebo částečně nepřičetné, pokud trestný čin byl spáchán

³⁹ MICHL, O. Parole? - Toto je přece čestné slovo!. *České vězeňství*, č. 5 a 6. 1996. ISSN 1213-9297, s. 6.

⁴⁰ Srov. MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. 1. vydání. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-08-7, s. 22.

⁴¹ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2. přepracované vydání. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0, s. 262.

⁴² JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládeže v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. 1. vydání. Praha : Themis, 2004-01-23. ISBN 80-7312-038-0, s. 308.

⁴³ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 237-238.

⁴⁴ Srov. SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÁ REPUBLIKA. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Dostupné na WWW: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf>. [online]. [Citováno: 27. 10. 2009].

⁴⁵ Srov. Ochranná opatření. Právo a terénní sociální práce. Dostupné na WWW: <http://www.clovekpravu.cz/trestni-pravo-hmotne-172/uvod-obecna-cast-trestniho-prava-173/ochranna-opatreni-202>. [online]. [Citováno: 13. 11. 2009].

pod vlivem návykové látky, nebo se využívá u osob, u kterých pobyt na svobodě je pro společnost nebezpečný. Léčení může být i ambulantní (například u sexuálních deviantů, narkomanů, duševně nemocných). Ukládá se na takovou dobu, dokud není splněn jeho účel (může být i doživotně). Tento trest se ukládá, pokud je účelnější než samotný trest. O ukončení léčení rozhoduje soud.⁴⁶

Ochranná výchova – liší se od soudem nařízené ústavní výchovy. Může být uložena samostatně i vedle trestu. Podmínka je, že se jedná o provinění mladistvých pachatelů. (Lze ji ale uložit i osobě mladší 15 let a starší 12 let, jež se dopustila činu jinak trestného, za který lze uložit výjimečný trest).⁴⁷

Zabrání věci – ukládá se, pokud nebyl uložen trest propadnutí věci. Věc se zabírá, pokud náleží pachateli, kterého nelze stíhat nebo odsoudit, pokud od jeho potrestání soud upustil, pokud ohrožuje bezpečnost lidí nebo majetku nebo jestliže společnosti hrozí nebezpečí, že bude sloužit ke spáchání zločinu. Soud může věc zabrat i tehdy, byla-li věc získána trestným činem a nenáleží pachateli.⁴⁸

LATA (laskavá alternativa trestu pro adolescenty) – pomáhá mladým lidem zvládat jejich nepříznivou nebo ohrožující situaci a posiluje jejich samostatnost za podpory dobrovolníka (student střední školy, vyšší odborné školy nebo vysoké školy s humanitním zaměřením) a dalších navazujících služeb pro klienta a jeho rodinu. Cílovou skupinou je mládež žijící ohrožujícím delikventním stylem života ve věku 13 – 26 let. Hlavním úkolem je s pomocí dobrovolníků motivovat klienty a vytvářet partnerské dvojice. Jde o společné trávení volného času s klientem v časovém intervalu, vždy jednou týdně minimálně půl roku v přirozeném prostředí klienta. Pro pachatele je důležitá integrace do společnosti a snaha začlenit pachatele do řádného života bez konfliktů se zákony.⁴⁹

⁴⁶ Srov. Ochranné léčení. Právo a terénní sociální práce. Dostupné na WWW: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-hmotne-172/uvod-obecna-cast-trestniho-prava-173/ochranna-opatreni-202/ochranna-leceni-203>. [online]. [Citováno: 13. 11. 2009].

⁴⁷ Srov. Ochranná výchova. Právo a terénní sociální práce. Dostupné na WWW: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-hmotne-172/uvod-obecna-cast-trestniho-prava-173/ochranna-opatreni-202/ochranna-vychova-204>. [online]. [Citováno: 13. 11. 2009].

⁴⁸ Srov. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 101. Odst. 1, 2.

⁴⁹ Srov. OBČANSKÉ SDRUŽENÍ LATA. LATA PROGRAMY PRO OHROŽENOU MLÁDEŽ. Dostupné na WWW: <http://www.lata.cz>. [online]. [Citováno: 13. 11. 2009].

Terénní sociální práce – tzv. streetwork je forma práce s rizikovou mládeží. Streetwork je metodicky řízen Ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky, působí při městských úřadech. Klienty jsou převážně mladiství a děti žijící ve velkých městech. Pracovníci se nejčastěji sdružují se svými klienty v jejich přirozeném prostředí, tj. ulice, herny, hospody, diskotéky apod., zde s nimi navazují kontakt a postupně jim napomáhají k tomu, aby se věnovali činnostem, které většinová společnost preferuje a které nejsou trestné.⁵⁰

Salesiánské středisko mládeže – vychází z výchovné zkušenosti zakladatele salesiánů Dona Boska. Středisko nabízí pomoc a podporu nejen rizikové mládeži (chlapcům i dívkám) ve věku 8 – 26 let, ale i jejich rodinám při překonávání životních obtíží souvisejících s výchovou dětí formou docházkových programů. Poskytují i kvalifikovanou výchovnou, sociální, terapeutickou a duchovní pomoc dětem a mladým lidem ohroženým sociálně patologickými jevy a jejich rodinám.⁵¹

Obce a města – s pomocí podpory Ministerstva vnitra České republiky zavádějí opatření k prevenci kriminality (sociální prevence), například kamery do ulic.⁵²

Vězení – trest odnětí svobody je uložen pouze pravomocným rozhodnutím soudu. „*Vězení má být až posledním prostředkem působení zejména na mladého provinilce.*“⁵³ U lehčích trestných činů je možné jen podmíněné odsouzení, tzn. pokud v podmínce pachatel nespáchá další trestný čin, nedojde k jeho odsouzení. V jednotlivých typech věznic je odlišný režim a rozdílné zacházení s odsouzenými. V České republice existují věznice pro mladistvé (Všehrady, Opava). Výkon trestu u mladistvých je upraven obecnými ustanoveními zvláštním výkonem trestu odnětí svobody. Jsou zde vymezena určitá specifika, která zohledňují u mladistvých jejich adolescentní vývojové etapy spojené s různou mírou dosažené sociální úrovně chování a sociální odpovědnosti. „*Součástí resocializačních programů u mladistvých je vždy vzdělání a vhodná forma*

⁵⁰ Srov. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vydání. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2, s. 194-195.

⁵¹ Srov. Centrum pomoci dětem, mládeži a rodině. SALESIÁNI DONA BOSCA. Dostupné na WWW: <http://www.sdbplzen.cz/strecha-centrum-pomoci-detem-mladezi-a-rodine/>. [Aktualizace: 2009]. [Citováno: 13. 11. 2009].

⁵² Srov. MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X, s. 274.

⁵³ HÁLA, J. *Bolest a naděje vězení*, s. 54.

sociálního výcviku. Pro mladistvého je účast na stanovené formě vzdělávání povinná a může probíhat formou denního studia. V tomto případě je pak vzdělávání postaveno na roveň pracovnímu zařazení.⁵⁴

Vazba – není trestem.⁵⁵ „Hlavní funkcí je zajistit, aby obviněný byl k dispozici orgánům činným v trestním řízení.“⁵⁶ Zajišťovací opatření má zabránit i v pokračování další trestné činnosti nebo hrozícímu nebezpečí, že obviněný uprchne.

Alternativní trest – je trest nespojený s odnětím svobody a nezatěžuje stát finančními náklady. Řeší se tím problémy spojené s přeplněností věznic, pachatelům se staví nová šance spojená se zaměstnáním. Je snahou vyhnout se negativnímu působení trestu odnětí svobody na odsouzené, mezi které patří tzv. prizonizace a zpřetrhání sociálních vazeb mezi pachatelem a prostředím, ve kterém žije.⁵⁷ Alternativní trest vyžaduje od těchto pachatelů dodržování určitých omezení nebo splnění povinnosti, například peněžitý trest, zákaz pobytu, zákaz činnosti, trest obecně prospěšných prací apod. V průběhu výkonu trestu se sleduje, zda odsouzený plní podmínky uloženého trestu a zda žije v souladu s normami společnosti. Při neplnění podmínek může soud rozhodnout o náhradní sankci, tj. trest odnětí svobody.

Obecně prospěšné práce – lze uložit dospělému i mladistvému pachateli, pokud spáchal méně závažný trestný čin a budou-li obecně prospěšné práce mít stejný účel jako trest odnětí svobody. Obecně prospěšné práce mohou být uloženy jako samostatný trest nebo i současně s jiným trestem. Nelze ale uložit tento trest vedle trestu odnětí svobody. Povinností odsouzeného je vykonat tento trest osobně, ve svém volném čase, bezplatně a nejpozději do jednoho roku ode dne tohoto nařízení. Soud při ukládání trestu přihlédne ke zdravotní způsobilosti pachatele. Délka trestu je určena soudem od 50 do 300 hodin. Obecně prospěšné práce vykonává odsouzený ve prospěch obce, například údržbou veřejných prostranství

⁵⁴ DOČKAL, J. *Sociální deviace*, s. 45.

⁵⁵ Srov. HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5, s. 45.

⁵⁶ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*, s. 45.

⁵⁷ Srov. Citace pochází z přednášky PhDr. Jaroslava Hály k předmětu Teorie a praxe vězeňství z roku 2009. Citováno podle záznamu Pavla Erlová, archiv autorů.

a úklidu veřejných budov a komunikací apod. Tento typ trestu nezatežuje stát vysokými náklady, které jsou vynaloženy na pobyt pachatele ve vězení. Přináší státní prospěch ve formě zdarma vykonané práce. Pokud odsouzený v uložené době nevedl řádný život nebo ve stanovené době nevykonával uložený trest, soud má právo přeměnit tento trest nebo jen jeho zbytek v trest odnětí svobody. Každá jedna započatá hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací se počítá jako jeden den odnětí svobody. Soud může také uložit pachateli, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem provedl. Pokud ale trest obecně prospěšných prací ve stanovené lhůtě vykoná, hledí se na tohoto pachatele jako by nebyl odsouzen, a soud odsouzení zahradí (výmaz z rejstříku trestů).⁵⁸

1.2.2 Postpenitenciární péče

Po propuštění osob nejen z výše uvedených ústavů, ale i z výkonu trestu odnětí svobody je vždy důležitá následná pomoc. Nejčastěji k recidivě rizikového (kriminálního) chování dochází v tzv. adaptační fázi, tj. v období po propuštění, kdy si propuštěný zvyká na jiné prostředí, než byl do té doby zvyklý. Toto adaptační období je specifické pro každého jedince a trvá různou dobu, maximálně dva roky. Na úspěšné zvládnutí této situace se podílí několik faktorů. Podle Vágnerové to závisí na osobnosti propuštěného člověka, na jeho motivaci, odolnosti k zátěži, na objektivních faktorech a na podmínkách, do kterých se člověk vrací, tj. bydlení, zachované sociální vztahy, možnost práce apod.⁵⁹

Postpenitenciární péče – je zvláštním druhem sociální péče poskytované osobám propuštěným z výkonu trestu odnětí svobody, z ochranného léčení a z ochranné výchovy. Je důležitá při práci s rizikovou mládeží. Práce je vykonávána sociálními kurátory pro mladistvé a dospělé, ve vazební věznici

⁵⁸ Srov. Obecně prospěšné práce. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: http://www.pmscr.cz/download/PMS_letak_OPP_tisk.pdf. [Aktualizace: 29. 11. 2005, 20:54]. [Citováno: 15. 11. 2009].

⁵⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese : Variabilita a patologie lidské psychiky*. 2. vydání. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-496-6, s. 425.

u obviněných, po propuštění vězňů z výkonu trestu odnětí svobody. Poskytování sociální péče předchází zprůtrhání sociálních vztahů.⁶⁰

1.3 Situace mladistvých v české postmoderní společnosti

V dnešní době je vážným sociálním problémem značný nárůst kriminality mládeže. Na její zvyšování má velký vliv nefunkčnost rodiny, nevhodná náplň volného času, negativní působení party, a řada změn ve společnosti. „*Kriminalita mladistvých a děti se vyvíjí v souladu s kriminalitou celé společnosti. U trestné činnosti těchto mladých je obecně nutné zaměřit komplexní prevenci na celospolečenský problém.*“⁶¹

Dnes ochabují systémy sociální kontroly, které dříve zastupovala církev, a značný vliv měla i širší rodina, vliv sousedů, společnosti apod. V současné době se ve větší míře vyskytují rodiny nestabilní. Velký a dlouhodobý vliv na výchovu má i rozvod, kdy děti mohou ztratit důvěru svých biologických rodičů. K selhání rodiny může docházet i z důvodů nevyzrálosti rodičů, tj. rodiče jsou nezletilí, nemocní, pocházejí ze sociálně slabého prostředí nebo rodiče závislí například na hracích automatech, návykových látkách atd. U dětí, které jsou vychovávány v ústavních zařízeních, se mohou často objevovat deprivace stavy mající za následek různá selhání v pozdějším věku.⁶²

Ve vztazích v rodině jsou důležití oba rodiče, aby děti mohly vnímat a spoluprožívat sociální role matky i otce a naučit se respektovat také samy sebe. Již od narození má velký vliv na formování dítěte matka. „*Mateřství je důležitým momentem v životě ženy a výrazně ovlivňuje její identitu.*“⁶³ Od konce 20. století není rolové očekávání již přesně dané. „*Po narození prvního dítěte většinou*

⁶⁰ Srov. DOČKAL, J. *Sociální deviace*, s. 49.

⁶¹ Kriminalita dětí a mladistvých. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2002/deti.html. [online]. [Citováno: 27. 10. 2009].

⁶² Srov. MATOUŠEK, O. *Sociální práce v praxi*, s. 267.

⁶³ BARTLOVÁ, P. Předběžná sdělení: Některé aspekty identity matky. *Československá psychologie*, č. 3. roč. 51. 2007. ISSN 0009-062X, s. 301.

dochází k vyhraněnějšímu genderovému rozdělení rolí mezi partnery, ženy stále nesou více zodpovědnosti za domácnost a péči o dítě. Praktická i emocionální podpora od partnera i blízkého okolí se během prvního roku po narození dítěte obvykle postupně snižuje. Pokud je ale větší zapojení mužů do péče o děti, vede to k pozitivnímu vývoji u mužů (rozšíření svých rolí a prožitků).“⁶⁴

Na chování mládeže má vliv i život ve velkých městech, charakteristický velkou anonymitou, více možnostmi a příležitostmi k rizikovému trávení volného času, např. herna, diskotéky, ale i dostupností různých návykových látek.⁶⁵

Jednu z naučených forem násilí může ovlivňovat televize nebo počítačové hry. Některé psychologické výzkumy zjistily zvýšení agresivity po hraní počítačových her. „*Počítačové násilí je považováno za nebezpečnější než televizní, neboť televizní divák je pouze pasivním příjemcem informací, ale hráč je aktivní, jeho komunikace s počítačem je oboustranná.*“⁶⁶ Můžeme se setkat i s různými teoretickými přístupy k agresivitě v počítačových hrách., například v teorii sociálního učení, kdy hraní hry s násilnou tematikou může vést k nápodobě agresivních vzorců chování. Nejnebezpečnější jsou hry, ve kterých je hráč nucen identifikovat se s postavami násilníků nebo zločinců. Dalším přístupem může být teorie instrumentálního učení. Některé hry jsou založeny na bezprostředním posilování agresivního chování, které je odměňováno body, postupem ve hře, získáním výkonnějších zbraní atd. V neposlední řadě se objevuje i teorie katarze, kdy hráč hraním hry s násilnou tematikou relaxuje nebo uvolňuje napětí.⁶⁷

⁶⁴ BARTLOVÁ, P. *Předběžná sdělení: Některé aspekty identity matky*, s. 302.

⁶⁵ Srov. NAVRÁTILOVÁ, L. Příčiny kriminality mladistvých. NAVRÁTILOVÁ LUDMILA. Dostupné na WWW: <http://www.navratilovaludmila.cz/poslanecke-dny/poslanecke-dny/priciny-kriminality-mladistvych.htm>. [Aktualizace: 21. 8. 2009]. [Citováno: 27. 10. 2009].

⁶⁶ HÁLA, J. *Psychosociální práce s maladjustovanými osobami*. 1. vydání. České Budějovice : Jihočeská Univerzita, 2005. ISBN 80-7040-815-4, s. 24.

⁶⁷ Srov. Tamtéž, s. 24.

1.3.1 Prevence

Společnost v České republice věnuje málo pozornosti prevenci delikvence a dalším sociálněpatologickým jevům. Nedostatečné jsou i nabídky ke smysluplnému trávení volného času mladými lidmi. Máme tři typy prevence:

Primární prevence – jde o předcházení vzniku delikventního chování u celé populace. Působí hlavně v oblasti výchovy, volného času, bydlení, pracovního uplatnění (rekvalifikační kurzy atd.). Svými postupy ovlivňuje vznik sociálněpatologických jevů. Cílovou skupinou jsou jedinci, u kterých hrozí jakékoli ohrožení nebo riziko vzniku delikventního chování. Programy mohou působit na ohrožené děti a jejich rodinu již od narození.

Sekundární prevence – jde také o předcházení delikventnímu jednání u celé populace, hlavně u dětí. Je to mimosoudní pomoc. Používá se tam, kde k sociálnímu selhání již dochází. Provádí změny podmínek, realizuje se v ústavní péči, střediscích výchovné péče a dalších ústavních zařízeních. Objevuje se hlavně u dětí mladšího školního věku, kde se vyskytuje predelikventní chování např. záškoláctví, drobné krádeže, lhaní apod., které v pozdějším věku mohou mít znaky kriminálního chování. Opatření se děje prostřednictvím informovanosti obyvatelstva.

Terciární prevence – je přímo práce s odsouzenými. Na této prevenci se podílí kurátoři pro mládež i sociální pracovníci městských úřadů. Činnost je zaměřená na potírání recidivy trestné činnosti. U odsouzených je velmi důležitá práce s rodinou. „*Vězení dneška nejsou pouhé zdi, ale i pedagogové, psychologové, lékaři, duchovní, sociální a další pracovníci angažovaně působící na mladé lidi uvnitř takto ohraničeného prostoru.*“⁶⁸

⁶⁸ HÁLA, J. *Bolest a naděje vězení*, s. 54.

1.4 Trestná činnost českých mladistvých

U mladistvých nejčastěji vyskytovaným proviněním je majetkové se znaky skupinového plánování a provedení, ale i „*trestná činnost spojená s drogami a dalšími závislostmi a násilná kriminalita páchaná z rasistických a xenofobních pohnutek.*“⁶⁹ Dále „*krádeže, poškozování cizí věci, porušování domovní svobody, výtržnictví, loupež a neoprávněné užívání cizí věci,*“⁷⁰ „*ublížení na zdraví, vydírání,*“⁷¹ „*násilí proti jednotlivci nebo skupině, opilství, vandalismus, prostituce a gamblerství.*“⁷²

Za zmínku také stojí, že každý třetí mladistvý, který je odsouzen k výkonu trestu odnětí svobody, má za sebou výkon ústavní nebo ochranné výchovy. Tito mladiství často mívají sníženou schopnost přiměřeně odpovídat na podněty, chybí jim schopnost navazovat smysluplné mezilidské vztahy, objevuje se u nich postoj k nepřátelství, agresivitě apod. Většinou tyto pachatelé před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody jsou bez zaměstnání a již nenavštěvují školu, přestože by ji navštěvovat měli.⁷³

V příloze č. I uvádím počet spáchaných provinění mladistvých v České republice a názorný graf s těmito skutky. Jelikož jsem výzkum prováděla v Plzeňském kraji, v příloze č. II uvádím přesný počet spáchaných provinění všemi mladistvými v Plzeňském kraji a v příloze č. III. tabulku se seznamem jednotlivých provinění spáchaných mladistvými v Plzeňském kraji v roce 2005 – 2009.

⁶⁹ NAVRÁTILOVÁ, L. Příčiny kriminality mladistvých. NAVRÁTILOVÁ LUDMILA. Dostupné na WWW: <http://www.navratilovaludmila.cz/poslanecke-dny/poslanecke-dny/priciny-kriminality-mladistvych.htm>. [Aktualizace: 21. 8. 2009]. [Citováno: 27. 10. 2009].

⁷⁰ MATOUŠEK, O. Sociální práce v praxi, s. 269-270.

⁷¹ JEDLIČKA, R. KLÍMA, P. KOŤA, J. NĚMEC, J. PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, s. 339-340.

⁷² Kriminalita. WIKIPEDIE. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kriminalita>. [Aktualizace: 1. 1. 2009]. [Citováno: 27. 10. 2009].

⁷³ Srov. JEDLIČKA, R. KLÍMA, P. KOŤA, J. NĚMEC, J. PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, s. 339-340.

2 Výzkumná část

V následujících podkapitolách uvádím skutečnosti zjištěné z rozhovorů s mladistvými a jejich vyhodnocení.

2.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem mé bakalářské práce je zjistit, co pro mladistvé, kteří pobývají ve Výchovném ústavu Hostouň nebo docházejí do střediska Probační a mediační služby v Domažlicích, znamenají pojmy spravedlnost, trest a vina.

Dále jsem zkoumala, proč se pojmy spravedlnost, trest a vina odlišují od jejich teologicko-penologického určení, zda si tito mladiství připouštějí, že spáchali nějaké provinění, a zda podle nich za něj byli spravedlivě potrestáni.

Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1: Jak čeští mladiství chápou pojmy spravedlnost, trest a vina?

Výzkumná otázka č. 2: Proč se chápání pojmů spravedlnost, trest a vina u dnešních českých mladistvých odlišuje od jejich teologicko-penologického určení?

2.2 Metodika

Pro kvalitativní výzkum jsem použila polostandardizované rozhovory s 10 mladistvými ve věku 15 – 17 let, kteří se dopustili provinění a kteří mají zkušenost s alternativním trestem nebo s uložením ochranné výchovy ve výchovném ústavu.

Výzkumný vzorek tvoří devět chlapců ve věku 15 – 17 let a jedna dívka ve věku 17 let. V ochranné výchově výchovného ústavu je šest chlapců, z toho

pět chlapců ve věku 17 let a jeden chlapec ve věku 15 let. Z probační a mediační služby je jedna dívka ve věku 17 let a tři chlapci, dva ve věku 16 let a jeden ve věku 17 let.

Ze všech dotazovaných pouze jeden mladistvý ve výchovném ústavu uvedl, že je věřící.

Délka rozhovoru byla individuálně dlouhá. Záleželo na dotyčném jak byl hovorný a zda se mu chtělo odpovídat na mnou položené otázky. V průměru rozhovory trvaly 15 minut.

Ve výchovném ústavu byl v místnosti přítomen vedoucí vychovatel a ve středisku probační a mediační služby probační pracovník. Zvolila jsem tuto formu proto, neboť při konzultaci s ředitelem mi bylo sděleno, že jsem pro tyto mladistvé cizí osoba, budou se ke mně jinak chovat, tudíž se mi nesvěří se vším a při některých odpovědích nebudou uvádět pravdivé údaje. Vedoucí pracovník či vychovatel zde byl i proto, že zde byly obavy z chování některých chlapců; někteří obtížně komunikují a chovají se vulgárně.

V polostandardizovaném rozhovoru respondent vyjádří svůj názor na položenou otázku. Kladla jsem i doplňující a upřesňující otázky. Při dotazování jsem používala hlavně otázky otevřené, kdy respondent měl určitý čas na rozmyšlenou a odpovídal dle svého názoru. Snahou bylo nevnucovat odpovědi. Otevřené otázky se používají i tehdy, pokud chceme zjistit co nejvíce úhlů pohledu na určitou věc. Například: „Co si představujete pod pojmem trest?“ apod. a pokud se odpovědi z rozhovorů mají srovnávat.⁷⁴ Použila jsem i otázky uzavřené – zde mohli respondenti odpovědět pouze „ano“, „ne“, „nevím“; například otázka typu: „Věděl/a jste, že se dopouštíte trestného činu?“ apod.

Pro všech deset respondentů jsem měla připraveno 20 základních otázek, které jsem před prováděním samotného rozhovoru s mladistvými prokonzultovala s ředitelem výchovného ústavu a s probačním pracovníkem. V průběhu rozhovoru jsem tyto otázky rozšířila o některé další kvůli nepřesnosti, ale i zajímavosti

⁷⁴ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. 1. vydání. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2, s. 170-173.

některých odpovědí (viz otázky v závorkách). Celou anketu uvádím v příloze č. IV.

Všechny odpovědi respondentů jsem si zapisovala do připraveného bloku. Po skončení rozhovorů jsem správnost těchto odpovědí prokonzultovala ve výchovném ústavu s vedoucím vychovatelem a ve středisku probační a mediační služby s probačním pracovníkem. Doma jsem následně přepsala všechny získané informace do počítačové podoby pomocí programu MS Word.

2.3 Výsledky

Během rozhovorů s mladistvými jsem zjistila, že se jejich provinění u většiny případů shodovala. Obecně se dopustili loupeží, sexuálního obtěžování nezletilé dívky, vydírání, vniknutí do cizího bytu, prodeje drog, omezování domovní svobody, ublížení na zdraví, útěku z výchovného ústavu, poškozování cizí věci a veřejného majetku a jeden mladistvý uvedl, že se nedopustil žádného provinění.

Jak mladiství z probační a mediační služby, tak mladiství z výchovného ústavu odpovídali většinou shodně na mnou položené otázky.

Pod pojmem „spravedlnost“ si představují:

- *„Když něco udělám nebo provedu nesu za to odpovědnost.“*
- *„Že se druzí chovají k ostatním tak, jak by chtěli oni. Aby mezi nimi nebyl nějaký rozdíl.“*
- *„Spravedlnost stejně žádná není.“*
- *„Spravedlnost si představuju tak, že něco někdo provede a že bude za to pykat spravedlivě.“*
- *„Všechno je rovné.“*
- *„Spravedlnost neexistuje.“*
- *„Všichni se maj měřit stejným metrem.“*
- *„Stejný trest za stejný prohřešek bez ohledu na to jaký je. A stejně absolutní spravedlnost neexistuje.“ (Odpověď věřícího chlapce.)*

- „V téhle době asi nic.“
- „Trest za něco.“ (Odpověď dívky.)

Pod pojmem „trest“ si představují:

- „Třeba vězení, odpracování hodin.“
- „To je nějaké udělení za to, co jste udělali.“
- „Trest odnětí svobody.“
- „Trest je, když je člověk potrestanej třeba za nějakej trestnej čin, třeba ho zavřou, nebo odsouděj k smrti. Tomu říkám trest.“
- „Trest je spravedlnost.“
- „Následek mých špatných činů.“
- „Nevím.“
- „Trest má přimět člověka přemýšlet o tom, co udělal špatně, a poučit se do budoucna.“ (Odpověď věřícího chlapce.)
- „Odnětí svobody.“
- „Vězení. Pokuta.“ (Odpověď dívky.)

Pod pojmem „vina“ si představují:

- „Když jsem to udělal, tak jsem vinen.“
- „To, že když člověk něco udělá a ví, že to udělal a vadí mu to.“
- „Že jsem udělal něco špatného a nesu za to vinu.“
- „Vinný je třeba vinen, že něco spáchal, že je prostě vinej, že něco spáchal.“
- „Vůbec nic.“
- „Takový pocit jsem nikdy neměl.“
- „Že za něco můžu já nebo ten, co to spáchal.“
- „Provinile se člověk cítí tehdy, když dokáže připustit svoji chybu.“ (Odpověď věřícího.)
- „Výčitky.“
- „Nevím.“ (Odpověď dívky.)

K pojednání o trestu se vztahují hlavně otázky:

- Cítil/a jste se vinen/vinna, když vás dopadli?

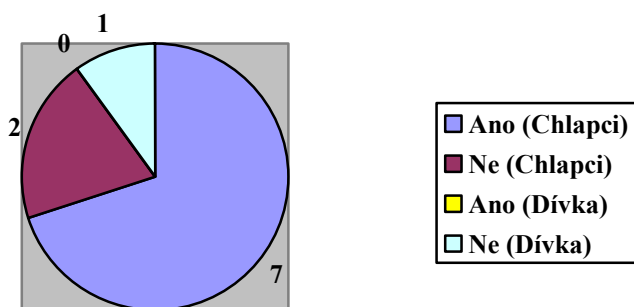
- Věděl/a jste, že se dopouštíte trestného činu?
- Věděla/a jste, co vás při dopadení čeká?
- Myslel/a jste si, že vás nedopadnou?
- Myslíte si, že jste byl/a správně odsouzen/a?
- Jak jste situaci, do které jste se dostal/a, řešili v rodině?

Cítil/a jste se vinen/vinna, když vás dopadli?

Tabulka č. 1: Cítil/a se mladistvý/á při dopadení vinen/ vinna?

	Ano	Ne
Chlapci	7	2
Dívka	0	1

Graf č. 1: Cítil/a se mladistvý/á při dopadení vinen/ vinna?

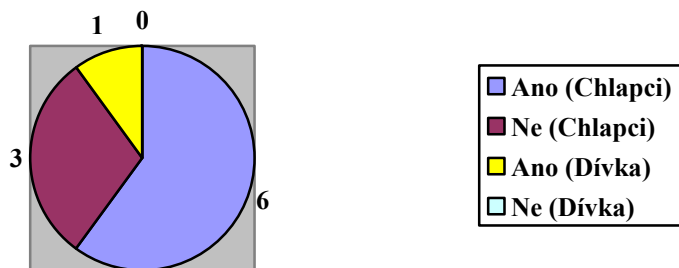

Věděl/a jste, že se dopouštíte trestného činu?

Tabulka č. 2: Věděl/a mladistvý/á, že se dopouští trestného činu?

	Ano	Ne
Chlapci	6	3
Dívka	1	0

Graf č. 2: Věděl/a mladistvý/á, že se dopouští trestného činu?

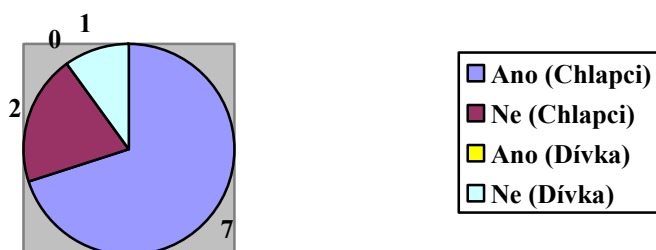

Věděl/a jste, co vás při dopadení čeká?

Tabulka č. 3: Věděl/a jste, co vás při dopadení čeká?

	Ano	Ne
Chlapci	7	2
Dívka	0	1

Graf č. 3: Věděl/a jste, co vás při dopadení čeká?

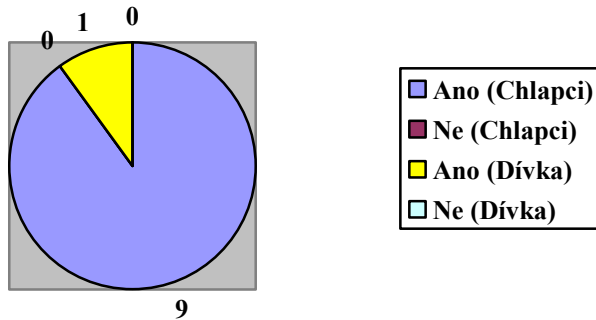

Myslel/a jste si, že vás nedopadnou?

Tabulka č. 4: Myslel/a jste si, že vás nedopadnou?

	Ano	Ne
Chlapci	9	0
Dívka	1	0

Graf č. 4: Myslel/a jste si, že vás nedopadnou?

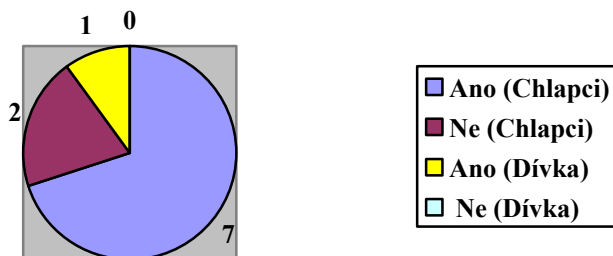

Myslíte si, že jste byl/a správně odsouzen/a?

Tabulka č. 5: Myslíte si, že jste byl/a spravedlivě odsouzen/a?

	Ano	Ne
Chlapci	7	2
Dívka	1	0

Graf č. 5: Myslíte si, že jste byl/a spravedlivě odsouzen/a?

Jak jste situaci, do které jste se dostal/a, řešili v rodině?

- „Doma mi za to nadávali.“
- „Nijak. Jsem v děcáku.“
- „Promluvili jsme si o tom.“
- „Sedli jsem si s mámou a tátou ke stolu a řešili jsme to.“
- „Byl jsem v děcáku.“

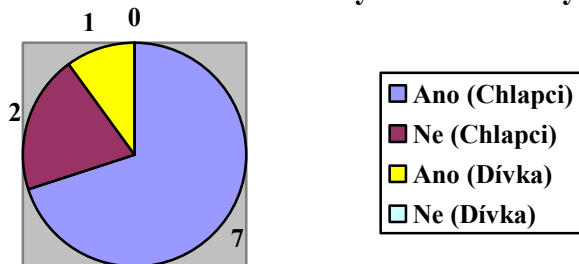
- „Nijak. Oni o tom nevěděli.“
- „Domluvou a pedagogicko-psychologickou poradnou.“ (Odpověď věřícího chlapce.)
- „Nijak jsme to neřešili.“
- „Nijak.“ (Odpověď dívky.)

Vědí rodiče s kým nejčastěji trávíte volný čas?

Tabulka č. 6: Vědí rodiče s kým trávíte volný čas?

	Ano	Ne
Chlapci	7	2
Dívka	1	0

Graf č. 6: Vědí rodiče s kým trávíte volný čas?

Pokud rodiče vědí, s kým trávíte volný čas, s kým se scházíte, upozorňovali vás na nevhodnost chování? Z výše uvedených odpovědí jsem se dozvěděla:

Tabulka č. 7: Upozorňovali vás rodiče na nevhodnost chování?

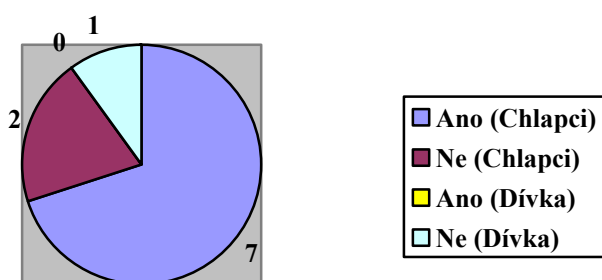
	Ano	Ne
Chlapci	6	1
Dívka	0	1

Mluvili s vámi rodiče o tom, že nevhodným jednáním můžete spáchat trestný čin?

Tabulka č. 8: Mluvili rodiče s respondenty o tom, že nevhodným chováním mohou spáchat trestný čin?

	Ano	Ne
Chlapci	7	2
Dívka	0	1

Graf č. 8: Mluvili rodiče s respondenty o tom, že nevhodným chováním mohou spáchat trestný čin?

Proč jste se i přesto tak choval/a?

- „V té době jsem byl snadno ovlivnitelný a byl jsem hloupý.“
- „Nevím.“
- „Protože rodiče toho namluví spoustu.“
- „Protože jsem byl pod vlivem drog, tak jsem si to tolik neuvědomoval.“
- „Chtěl jsem dělat frajera.“
- „Vždyť jsem vám říkal, že jsem nic nespáchal.“
- „Protože mě to tu nebaví.“ (Klient pobývá delší dobu ve výchovném ústavu. Jeho proviněním bylo to, že utekl z výchovného ústavu.)
- „Nevím jak odpovědět.“ (Odpověď věřícího.)
- „Byl jsem hloupý.“
- „Nevím.“ (Odpověď dívky.)

Spáchal/a byste tento trestný čin znova?, Proč?

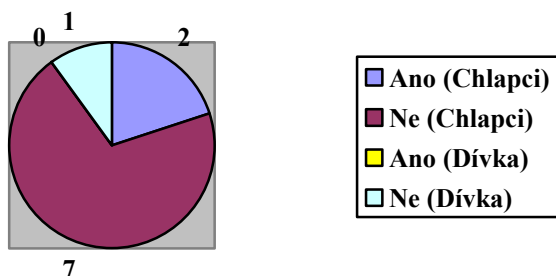
- „Ne. Protože chci být volný a nechci se dostat do ústavního zařízení.“

- „Ne. Protože jsem byl pod vlivem drog.“
- „Ano. Proč? To nevím.“
- „Ne. Protože mám podmínku a už neužívám pervitin, tak by to pro mě nemělo smysl to dělat.“
- „Ne. Protože jsem v děcáku.“
- „Ne. Protože jsem nic nespáchal.“
- „Ano. Proč? To nevím.“
- „Ne. Protože jsem se poučil.“ (Odpověď věřícího.)
- „Ne. Protože částka, kterou rodiče platí je vysoká.“
- „Ne. Protože chodím na dohled.“ (Odpověď dívky.)

Tabulka č. 9: Spáchal/a byste tento trestný čin znova?

	Ano	Ne
Chlapci	2	7
Dívka	0	1

Graf č. 9: Spáchal/a byste tento trestný čin znova?

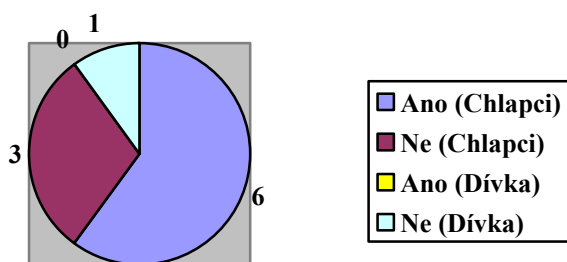

Jsou rodiče rozvedení?

Tabulka č. 10: Jsou rodiče rozvedení?

	Ano	Ne
Chlapci	6	3
Dívka	0	1

Graf č. 10: Jsou rodiče rozvedení?

Komu z rodičů se víc svěřujete a řešíte s ním své problémy?

- „Nikomū.“
- „Nikomū.“
- „Matce.“
- „Matce.“
- „Vůbec nikomū.“
- „Nikomū a rodičům už vůbec ne.“
- „Nikomū.“
- „Chodím do kostela.“ (Odpověď věřícího.)
- „Matce.“
- „Kamarádce.“ (Odpověď dívky.)

Tabulka č. 11: Komu z rodičů se víc svěřujete a řešíte s ním své problémy?

	Otci	Matce	Nikomū	Vlastní názor
Chlapci	0	3	5	1 (chodím do kostela)
Dívka	0	0	0	1 (kamarádce)

2. 4 Diskuze

Ve své práci uvádím všechny odpovědi zjištěné při dotazování mladistvých.

Pro svůj výzkum jsem zvolila dvě výzkumné otázky:

Výzkumná otázka č. 1: Jak čeští mladiství chápou pojmy spravedlnost, trest a vina?

Výzkumná otázka č. 2: Proč se chápání pojmů spravedlnost, trest a vina u dnešních českých mladistvých odlišuje od jejich teologicko-penologického určení?

Výzkumná otázka č. 1: „Jak čeští mladiství chápou pojmy spravedlnost, trest a vina?“

Z výše uvedených výpovědí čeští mladiství tyto pojmy chápou podle penologického určení. Na spravedlnost mladiství pohlíží jako na něco, co je rovnocenné a správné. Jako na něco, co by mělo platit pro všechny stejně. Dalo by se říci, že na spravedlnost nahlíží z penologického určení, neboť většina dotazovaných uvedla, že si myslí, že byli spravedlivě odsouzeni (tj. jako se to uvádí v penologii – „spravedlností za spáchaný trestný čin se myslí potrestání pachatele za způsobený trestný čin“).

Na trest nahlíží jako na něco, co náleží osobě, která se svým špatným chováním nějak provinila. Podstatným znakem zde je, že dotazovaní mladiství vědí správně, co si představit pod pojmem trest.

Pod pojmem vina si představují svoje špatné jednání, výčitky a znalost toho, že když člověk něco udělá, cítí se vinen. Na následující otázku, zda se cítili být vinni, když byli dopadeni, víc než polovina uvedla, že vinu cítila. Zde mohu říct, že na vinu pohlíželi i tak, jak se o ní hovoří v teologii. Z teologického hlediska je to „jakýsi vnitřní hlas v nás, naše svědomí.“ Jedinec se někdy nesprávně domnívá, že něco zavinil. Trápí ho výčitky svědomí a očekává trest.

Výpovědi mladistvých v probační a mediační službě i ve výchovném ústavu na otázku: „Co si představují pod pojmem spravedlnost?“ se neodlišují. Neodlišuje se ani odpověď uvedená dívkou. Spravedlnost dle výpovědí je například: „*Všichni se mají měřit stejným metrem, bez rozdílu se chovat ke všem stejně.*“

Je zajímavé, že na otázku: „Co si mladiství představují pod pojmem trest?“ většina odpovědí byla shodná s penologickým vysvětlením tohoto pojmu:

- „*Trest je třeba vězení, odpracování hodin.*“
- „*Je to nějaké udělení za to, co jste udělali.*“
- „*Trest odnětí svobody.*“
- „*Vězení. Pokuta.*“
- „*Trest má přimět člověka přemýšlet o tom, co udělal špatně a poučit se do budoucna.*“ (Odpověď věřícího chlapce.)

Z výpovědí je tedy patrné, že mladiství ví, co trest znamená.

Sedm dotázaných vědělo, že se dopouští trestného činu, a rovněž vědělo, co je při dopadení čeká. Dále osm dotázaných si myslí, že byli spravedlivě odsouzeni. Pro mne to byla zajímavá odpověď. Domnívala jsem se, že tito mladiství budou tvrdit, že jsou odsouzeni nespravedlivě. Zde si myslím, že dotazovaní odpovídali nepravdivě možná proto, aby se udělali lepšími a zajímavějšími, než jsou, nebo aby odpověděli tak, jak já očekávám.

Na otázku: „Co si představují pod pojmem vina?“ pouze dva respondenti odpověděli, že nevědí. Jeden uvedl, že takový pocit nikdy neměl, a zbylí uvedli přesně to, co to vina je:

- „*Že jsem udělal něco špatného a nesu za to vinu.*“
- „*Když jsem to udělal, tak jsem vinen.*“
- „*Výčitky.*“

Celkově spojili vinu se špatným jednáním.

Proto následovala otázka: „Cítil/a jste se při dopadení vinen/vinna?“ Sedm dotázaných uvedlo, že vinu při dopadení cítilo. Dívka a dva respondenti řekli, že vinu necítili. Mezi těmito dotázanými byl i chlapec, který sdělil, že žádný trestný čin nespáchal.

V mém výzkumu u dotazovaných mladistvých je zajímavé, že osm rodičů ví, s kým dotyčný tráví volný čas. Šest těchto respondentů také uvedlo, že rodiče je upozorňovali na nevhodnost jejich chování. Sedm rodičů mluvili s respondenty o tom, že svým nevhodným jednáním mohou spáchat trestný čin.

Proto mne zajímalo, proč se tak chovali. Na tuto otázku odpověděli tři respondenti, že nevědí. Dva uvedli, že byli hloupi, jeden mladistvý stále tvrdil, že nic nespáchal, jedna odpověď zněla: „*Protože rodiče toho namluví spousta.*“ (tento dotyčný také uvedl, že ho rodiče upozorňovali na nevhodnost jeho chování a že nevhodným jednáním může spáchat trestný čin). Další odpověď zněla: „*Byl jsem pod vlivem drog, tak jsem si to tolik neuvědomoval,*“ jiný chtěl být „*za frajera*“; další utekl proto, že ho to ve výchovném ústavu nebaví. Myslím si, že tito mladí lidé jsou ovlivněni jak okolím, ze kterého pochází, tak i médií, které se těmito „událostmi“ zabývají. Dnes se může stát, že pachatelé za své činy nebudou dopadeni, a co se týká mladistvých, ukládají se jim mírnějšími tresty než dospělým. Je možné, že proto dotazovaní páchali dále trestnou činností.

Navazující otázkou bylo, zda by trestný čin spáchali znovu. Odpovědi v probační a mediační službě se nijak nelišily. Osm dotázaných uvedlo, že trestný čin by znovu nespáchali. Dva chlapci uvedli, že ano. Proč, to ale nevědí. Možná je to i tím, že mnoho autorů zabývajících se touto problematikou ve svých knihách uvádí, že tito lidé vědí, pokud přiznají vinu, že jim bude trest zmírněn.⁷⁵ Dle mého názoru tito mladiství jsou si dobře vědomi, co konají a že budou i potrestáni. Proto při dopadení svého činu litují, neboť si myslí, že budou zproštěni trestu. Mnohdy si ani neuvědomí, že páchají trestnou činností, neboť jsou například

⁷⁵ Srov. HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*, s. 43-44.

vyprovokování partou a poté, co zjistí, čeho se dopustili, vyhledávají pomoc u dospělých, pokud jim to přináší výhody.⁷⁶

Rovněž mne zajímalo, zda mladiství pocházejí z úplné, nebo z rozvrácené rodiny. Ve výzkumu jsem zjistila, že nadpoloviční část mladistvých z rozvedené, či rozvrácené rodiny pochází. Tři respondenti uvedli, že rodiče rozvedení nejsou a jeden sdělil, že mu otec zemřel.

Též mne zajímalo, zda se mladiství někomu v rodině svěřují. Zajímavým zjištěním bylo, že pět mladistvých pocházejících z rozvedených rodin se nikomu nesvěřují. Pokud rodiče rozvedení nejsou, svěřují se nejčastěji matce. Jeden mladistvý (věřící) dokonce uvedl, že se doma nikomu nesvěřuje, ale chodí se vyzpovídat do kostela.

Poslední otázkou bylo: „Jak jejich vzniklou situaci řešili v rodině?“ Polovina dotázaných (z toho dva jsou v dětském domově) odpověděla, že v rodině situaci nijak neřešili. Dále jeden uvedl, že mu doma za to nadávali, tři uvedli, že si o tom doma promluvili, jeden navíc dodal, že kvůli svému chování navštívil pedagogicko-psychologickou poradnu.

Výzkumná otázka č. 2: „Proč se chápání pojmů spravedlnost, trest a vina u dnešních českých mladistvých od jejich teologicko-penologického určení?“ Mezi dotazovanými byl pouze 1 věřící.

Na začátku je důležité uvědomit si velkou spojitost teologicko-penologického určení. V teologii se hovoří o Desateru a v penologii o zákonech. V obou případech je zakotveno, že za trest se pyká, nese vina a potrestání by mělo být vždy spravedlivé. Základem státu je vždy rodina. K selhání ve výchově dochází

⁷⁶ Srov. JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích*, s. 340.

tehdy, pokud rodina neplní svoji funkci. Jestliže rodiče nejeví zájem o své dítě a ti mu nejsou oporou, když je potřebuje, neprojevují si vzájemnou lásku, pak mladistvý nemá úctu k rodičům.

ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila nastínit, co pro české mladistvé pachatele odsouzené za své provinění znamenají pojmy spravedlnost, trest a vina.

V teoretické části jsem vysvětlila, jak se na spravedlnost, trest a vinu hledí z teologického a z penologického hlediska. Nastínila jsem i penologický přístup k projednávané problematice. Dále jsem uvedla situaci mladistvých v české postmoderní společnosti a nejčastější trestnou činnost českých mladistvých. Pokusila jsem se zde uvést organizace státní i nestátní, které se zabývají touto problematikou a pracují i s těmito mladistvými.

V praktické části jsem použila kvalitativní výzkum a pomocí techniky rozhovorů s mladistvými v Probační a mediační službě v Domažlicích a ve Výchovném ústavu Hostouň jsem zjišťovala, co pro ně znamenají pojmy spravedlnost, trest a vina, dále zda si myslí, že za své provinění jsou spravedlivě odsouzeni, a zda se svým odsouzením souhlasí. Zajímalo mne, zda se vysvětlení těchto tří pojmů (spravedlnost, trest a vina) nějak odlišuje od penologického a teologického určení. Zda vůbec vědí, co si pod těmito pojmy představit.

Pro bakalářskou práci jsem použila 2 výzkumné otázky:

Jak čeští mladiství chápou pojmy spravedlnost, trest a vina?

Proč se chápání pojmů spravedlnost, trest a vina u dnešních českých mladistvých odlišuje od jejich teologicko-penologického určení?

Na závěr bych jen dodala, že mne překvapilo, jak na některé otázky respondenti odpovídali. Očekávala jsem více odpovědí typu, že jsou mladiství odsouzeni neprávem a že nevěděli, že se dopouští nějakého provinění. Utvrdila jsem se však v tom, že mladiství delikventi pocházejí z rozvrácených či neúplných rodin.

Příště bych však pro svoji práci zvolila i jinou formu výzkumu. Zvolila bych si praxi v tomto zařízení, abych dotazované mladistvé více poznala. Během krátké doby, kterou jsem s dotazovanými strávila, si myslím, že mi na všechny otázky neodpověděli pravdivě. Vyplynulo mi to z některých odpovědí, které si protiřečily.

Bakalářskou prací jsem se obohatila o nové zkušenosti a rozšířila si náhled na některé odsouzené mladistvé.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie

1. *Bible: Písmo svaté Starého a Nového zákona: Podle ekumenického vydání z roku 1985.* Praha : Česká biblická společnost, 1991. ISBN 80-7113-009-5.
2. DOČKAL, J. *Sociální deviace: Rizikové skupiny.* České Budějovice : Jihočeská Univerzita, listopad 2000. ISBN neuvedeno.
3. HÁLA, J. *Bolest a naděje vězení : penologické eseje.* 1. vydání. Praha : TRITON, 2007. ISBN 978-80-7387-013-3.
4. HÁLA, J. *Psychosociální práce s maladjustovanými osobami.* 1. vydání. České Budějovice : Jihočeská Univerzita, 2005. ISBN 80-7040-815-4.
5. HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství.* České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.
6. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum.* 1. vydání. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.
7. HOLM, Nils G. *Úvod do psychologie náboženství.* 1. vydání. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-217-3.
8. JEDLIČKA, R., KLÍMA, P., KOŤA, J., NĚMEC, J., PILAŘ, J. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí.* 1. vydání. Praha : Themis, 2004-01-23. ISBN 80-7312-038-0.
9. JELÍNEK, J., SOVÁK, Z. *Trestní zákon a trestní řád: 14. aktualizované vydání novelizovaných trestních kodexů s poznámkami a judikaturou podle právního stavu k 1. 9. 2000.* Praha : Linde Praha, 2000. Dostupný z WWW: <<http://www.linde.cz>>. ISBN 80-7201-259-2.
10. KOMÁRKOVÁ, B. *Ve světě a ne ze světa.* 1. vydání. Heršpice : ARCH Brno, 1998. ISBN 80-86211-03-7.
11. KOUDELKOVÁ, A. *Psychologické otázky delikvence.* 1. vydání. Praha : Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-022-6.
12. MACEK, P. *Adolescence.* 2. vydání. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

13. MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. 1. vydání. Ostrava : Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7042-256-4.
14. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 1. vydání. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.
15. MATOUŠEK, O. *Práce s rizikovou mládeží: projekt LATA a další alternativy věznění mládeže*. 1. vydání. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.
16. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2. přepracované vydání, Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
17. MATOUŠEK, O. a kol.: *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání. Praha : Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
18. MATOUŠEK, O. *Ústavní péče*. 1. vydání. Praha : Sociologické nakladatelství, 1995. ISBN 80-85850-08-7.
19. SOKOL, J. *Malá filosofie člověka. Slovník filosofických pojmů*. 5. přepracované vydání. Praha : Vyšehrad, 2007. [ISBN 978-80-7021-884-6](#).
20. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese : Variabilita a patologie lidské psychiky*. 2. vydání. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-496-6.
21. VLASTNÍK J. *Televizní násilí a zákon: Vliv televizního násilí na kriminalitu dětí a mládeže a jeho zákonná úprava*. Praha : Votobia, 2005. ISBN 80-7220-245-6.
22. *Vybrané otázky problematiky žen a mladistvých ve vězení*. 1. vydání. Praha : Český helsinský výbor, 2003. ISBN 80-86436-13-6.
23. VYKOPALOVÁ , H. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. 1. vydání. Olomouc : Univerzita Palackého, 2001. ISBN 80-244-0337-4.
24. *Vyznání víry církve: Překlad 1. dílu katolického katechizmu pro dospělé*. 1. vydání. České Budějovice : Sdružení sv. Jana Neumanna, 1999. ISBN 80-86074-15-3.
25. WEBER, H. *Všeobecná morální teologie*. 1. vydání. Praha : Zvon, 1998. ISBN 80-7021-292-6.
26. ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. 1. vydání. Ostrava : KEY Publishing, 2007. ISBN 978-80-87071-55-7.

27. *Život z víry. Překlad 2. dílu katolického katechismu pro dospělé*. 2. vydání. České Budějovice : Teologická fakulta, 2005. ISBN 80-7040-809-X.

Přednášky

28. Citace pochází z přednášky PhDr. Jaroslava Hály k předmětu *Teorie a praxe vězeňství*, 2009. Citováno podle záznamu Pavla Erlová, archiv autorky.
29. Citace pochází z přednášky doc. Jindřicha Šrajera, Dr. theol. k předmětu *Teologicko-etická kritéria v sociální práci 2*, 2009. Citováno podle záznamu Pavla Erlová, archiv autorky.

Časopisecké statě

30. MICHL, O. Parole? - Toto je přece čestné slovo!. *České vězeňství*, č. 5 a 6. 1996. ISSN 1213-9297, s. 6.
31. BARTLOVÁ, P. Předběžná sdělení: Některé aspekty identity matky. *Československá psychologie*, č. 3. roč. 51. 2007. ISSN 0009-062X, s. 301-311.

Zákonné normy a interní předpisy

32. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů
33. Zákon č. 94/1963 Sb. o rodině ve znění pozdějších předpisů
34. Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě ve znění pozdějších předpisů
35. Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů
36. Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže
37. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Elektronické zdroje

38. Trestá Bůh nebo netrestá?. Abeceda víry na internetu. Dostupné na WWW: <http://otazky.vira.cz/otazka/Tresta-Buh-nebo-netresta.html>. [Aktualizace: 22. 12. 2008]. [Citováno: 20. 2. 2010].
39. HÁLA, J. Úvod do studia. PENOLOGIE. Dostupné na WWW: <http://penologie.hala.sweb.cz/2.htm>. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].
40. Návrh systémového přístupu k péči o dětské a mladistvé delikventy - Vymezení pojmů. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: <http://www.mvcr.cz/clanek/navrh-systemoveho-pristupu-k-peci-o-detske-a-mladistve-delikventy-vymezeni-pojmu.aspx>. [Aktualizace: 2008]. [Citováno: 7. 11. 2009].
41. Odbor 21. Systém sociálně-právní ochrany dětí v ČR. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/cs/7243#II>. [Aktualizace: 14. 7. 2009]. [Staženo: 12. 2. 2010].
42. SLOVÁČKOVÁ, E. 14. SOCIÁLNĚ PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ – VYMEZENÍ POJMŮ, RODINNÉ PRÁVO A DOKUMENTY SOUVISEJÍCÍ. Dostupné na WWW: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2758/socialne_pravni_ochrana_deti___vymezeni_pojmu_rodinne_pravo_a_dokumenty_souvisejici.pdf. [online]. [Citováno: 4. 3. 2010].
43. Sociální kurátor. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Dostupné na WWW: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7193/socialni_kurator.pdf. [Aktualizace: 22. 6. 2009]. [Citováno: 27. 10. 2009].
44. Poslání a cíle Probační a mediační služby České Republiky. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: <https://www.pmscr.cz/o-pms/>. [Aktualizace: 2002-2010]. [Citováno: 12. 2. 2010].

45. Probace. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: <https://www.pmscr.cz/probace-dohled-nad-podminene-odsouzenymi/>. [Aktualizace: 2002-2010]. [Citováno: 27. 10. 2009].
46. MEDIACE. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: https://www.pmscr.cz/download/PMS_letak_MEDIACE_tisk.pdf. [Aktualizace: 29. 11. 2005]. [Citováno: 12. 2. 2010].
47. SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKÁ REPUBLIKA. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Dostupné na WWW: <http://aplikace.msmt.cz/PDF/sb048-02.pdf>. [online]. [Citováno: 27. 10. 2009].
48. Ochranná opatření. Právo a terénní sociální práce. Dostupné na WWW: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-hmotne-172/uvod-obecna-cast-trestniho-prava-173/ochranna-opatreni-202>. [online]. [Citováno: 13. 11. 2009].
49. Ochranné léčení. Právo a terénní sociální práce. Dostupné na WWW: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-hmotne-172/uvod-obecna-cast-trestniho-prava-173/ochranna-opatreni-202/ochranne-leceni-203>. [online]. [Citováno: 13. 11. 2009].
50. Ochranná výchova. Právo a terénní sociální práce. Dostupné na WWW: <http://www.clovekvpravu.cz/trestni-pravo-hmotne-172/uvod-obecna-cast-trestniho-prava-173/ochranna-opatreni-202/ochranna-vychova-204>. [online]. [Citováno: 13. 11. 2009].
51. OBČANSKÉ SDRUŽENÍ LATA. LATA PROGRAMY PRO OHROŽENOU MLÁDEŽ. Dostupné na WWW: <http://www.lata.cz>. [online]. [Citováno: 13. 11. 2009].
52. Centrum pomoci dětem, mládeži a rodině. SALESIÁNI DONA BOSCA. Dostupné na WWW: <http://www.sdbplzen.cz/strecha-centrum-pomoci-detem-mladezi-a-rodine/>. [Aktualizace: 2009]. [Citováno: 13. 11. 2009].
53. Obecně prospěšné práce. PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: http://www.pmscr.cz/download/PMS_letak OPP_tisk.pdf. [Aktualizace: 29. 11. 2005, 20:54]. [Citováno: 15. 11. 2009].

54. Kriminalita dětí a mladistvých. MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/statistiky/krim_stat/2002/deti.html. [online]. [Citováno: 27. 10. 2009].
55. NAVRÁTILOVÁ, L. Příčiny kriminality mladistvých. NAVRÁTILOVÁ LUDMILA. Dostupné na WWW: <http://www.navratilovaludmila.cz/poslanecke-dny/poslanecke-dny/priciny-kriminality-mladistvych.htm>. [Aktualizace: 21. 8. 2009]. [Citováno: 27. 10. 2009].
56. NAVRÁTILOVÁ, L. Příčiny kriminality mladistvých. NAVRÁTILOVÁ LUDMILA. Dostupné na WWW: <http://www.navratilovaludmila.cz/poslanecke-dny/poslanecke-dny/priciny-kriminality-mladistvych.htm>. [Aktualizace: 21. 8. 2009]. [Citováno: 27. 10. 2009].
57. WIKIPEDIE. Dostupné na WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kriminalita>. [Aktualizace: 1. 1. 2009]. [Citováno: 27. 10. 2009].
58. Spravedlnost-Spraven. BIBLICKÝ SLOVNÍK s hesly podle kralického překladu bible. Dostupné na WWW: http://cb.cz/praha2/bib_slovník_novotny/0950-1000.doc. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].
59. Trest, trestání, trestati. BIBLICKÝ SLOVNÍK s hesly podle kralického překladu bible. Dostupné na WWW: http://cb.cz/praha2/bib_slovník_novotny/1100-1150.doc. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].
60. Vinen, viniti, vinník. BIBLICKÝ SLOVNÍK s hesly podle kralického překladu bible. Dostupné na WWW: http://cb.cz/praha2/bib_slovník_novotny/1200-1250.doc. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].
61. ČESKÉ VĚZEŇSTVÍ. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Dostupné na WWW: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni-112/ceske-vezenstvi-1223/>. [Aktualizace: 2009]. [Citováno: 12. 11. 2009]

62. ODKAZY. SPJ. Dostupné na WWW: www.spj.cz. [Aktualizace: 1996-2008]. [Citováno: 27. 10. 2009].
63. Spácháno skutků – mladiství (počet). STATISTICKÝ PORTÁL BEZPEČNOSTI. Dostupné na WWW: <http://analytika.kr-vysocina.cz/BEZPECNOST/index.php?menu=1&akce=0&level=3&rok=>. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].
64. Detail: Kriminalita celkem/ Plzeňský kraj/ Spácháno skutků – mladiství (počet). STATISTICKÝ PORTÁL BEZPEČNOSTI. Dostupné na WWW: <http://analytika.kr-vysocina.cz/BEZPECNOST/index.php?menu=1&akce=0&level=3&rok=>. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. I – Mapa počtu provinění mladistvých za rok 2009/ 12 (a 2008/ 12);
Graf počtu provinění mladistvých v jednotlivých krajích za rok 2009/ 12

Příloha č. II – Graf celkového stavu kriminality mladistvých v Plzeňském kraji
pro rok 2005 – 2009

Příloha č. III – Tabulka spáchaných provinění mladistvých v Plzeňském kraji
v roce 2005 – 2009

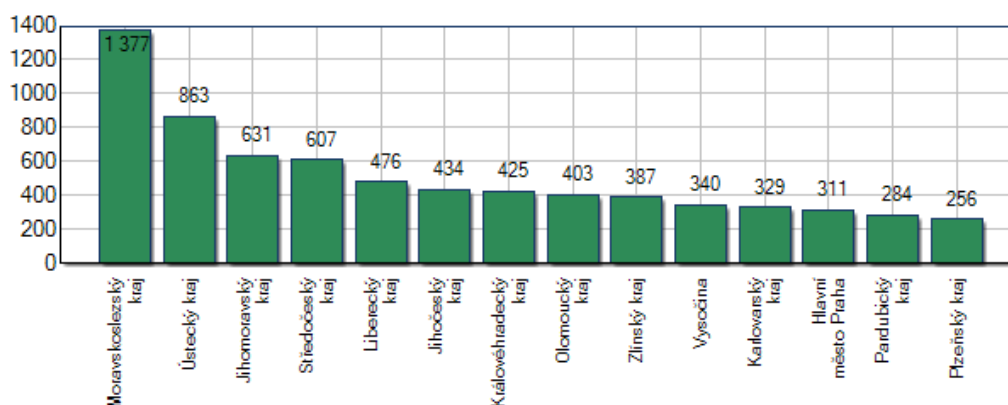
Příloha č. IV – Anketa

Mapa počtu provinění mladistvých za rok 2009/ 12 (a 2008/ 12)

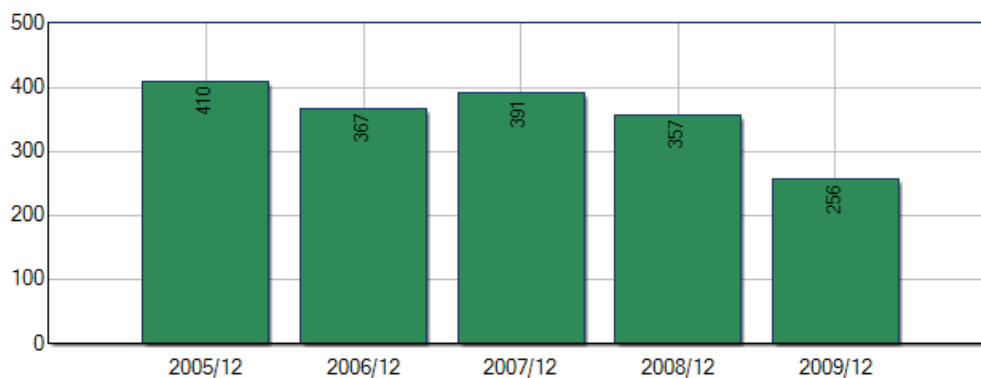
Spácháno skutků – mladiství (počet). STATISTICKÝ PORTÁL BEZPEČNOSTI. Dostupné na WWW: <http://analytika.kr-vysocina.cz/BEZPECNOST/index.php?menu=1&akce=0&level=3&rok=>. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].

Graf č. 11: Počet provinění mladistvých v jednotlivých krajích za rok 2009/ 12

Spácháno skutků – mladiství (počet). STATISTICKÝ PORTÁL BEZPEČNOSTI. Dostupné na WWW: <http://analytika.kr-vysocina.cz/BEZPECNOST/index.php?menu=1&akce=0&level=3&rok=>. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].

Graf č. 12: Celkový stav kriminality mladistvých v Plzeňském kraji pro rok 2005 – 2009

Detail: Kriminalita celkem/ Plzeňský kraj/ Spácháno skutků – mladiství (počet). STATISTICKÝ PORTÁL BEZPEČNOSTI. Dostupné na WWW: <http://analytika.kr-vysocina.cz/BEZPECNOST/index.php?menu=1&akce=0&level=3&rok=>. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].

Tabulka č. 12: Spáchaná provinění mladistvých v Plzeňském kraji v roce 2005 – 2009

	2005/12	2006/12	2007/12	2008/12	2009/12
Násilná kriminalita	41	37	33	23	26
Mravnostní kriminalita	19	16	14	8	6
Krádeže vloupáním	112	65	60	46	51
Krádeže prosté	125	116	113	91	66
Ostatní majetková kriminalita	5	2	9	7	5
Ostatní kriminalita	77	79	60	89	45
Zbývající kriminalita	16	43	94	88	52
Hospodářská kriminalita	15	9	8	5	5
Vojenské trestné činy	0	0	0	0	0
Trestné činy proti ústavnímu zřízení	0	0	0	0	0
Všechna kriminalita	410	367	391	357	256

Detail: Kriminalita celkem/ Plzeňský kraj/ Spáchano skutků – mladiství (počet). STATISTICKÝ PORTÁL BEZPEČNOSTI. Dostupné na WWW: <http://analytika.kr-vysocina.cz/BEZPECNOST/index.php?menu=1&akce=0&level=3&rok=>. [online]. [Citováno: 12. 2. 2010].

Anketa

1. Co si představujete pod pojmem spravedlnost?
2. Co si představujete pod pojmem trest?
3. Co si představujete pod pojmem vina?
4. Jak trávíte volný čas?
5. Vědí rodiče, s kým nejčastěji trávíte volný čas?
6. Jsou rodiče rozvedení? (Pokud ano – s kým žijete?)
7. Ke komu z rodičů máte hlubší vztah? /Komu z rodičů se více svěřujete?
8. Upozorňovali vás rodiče na nevhodnost vašeho chování?/ Mluvili rodiče s vámi o tom, že svým jednáním můžete spáchat trestný čin? (Proč jste se i tak choval/a?)
9. Jakého provinění jste se dopustil/a? (Jaký trestný čin jste spáchal/a?, Proč jste zde?)
10. Spáchal/a jste trestný čin sám, nebo vás bylo víc?
11. Věděl/a jste, že se dopouštíte trestného činu?
12. Věděl/a jste, co vás při dopadení čeká?
13. Myslel/a jste si, že vás nedopadnou?
14. Co se vám promítlo hlavou, když vás dopadli?
15. Cítil/a jste se vinen/vinna?
16. Spáchal/a byste tento trestný čin znova? (Proč?)
17. Komu z rodiny jste tímto činem nejvíce ublížil/a? (Proč si myslíte, že právě jemu?)
18. Co by se mělo změnit, aby k takovému jednání, které jste udělal/a, nedošlo?
19. Jste věřící?
20. Kolik je vám let?

ABSTRAKT

ERLOVÁ, P. *Spravedlnost, trest a vina z pohledu mladistvých*. České Budějovice 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra psychologie. Vedoucí práce PhDr. J. Hála.

Klíčová slova: spravedlnost, trest, vina, mladistvý, teologický a penologický pohled na problematiku, probační a mediační služba, výchovný ústav

Práce je zaměřena na mladistvé pobývající ve Výchovném ústavu Hostouň a docházející do střediska Probační a mediační služby Domažlice. Teoretická část popisuje obecně náhled teologie a penologie na spravedlnost, trest a vinu. Dále jsou zde uvedeny organizace zabývající se mladistvými, kteří se dopouštějí provinění, a jsou zde vyjmenovaná nejčastější provinění spáchaná mladistvými.

Pro praktickou část jsou stanoveny 2 výzkumné otázky (1. Jak čeští mladiství chápou pojmy spravedlnost, trest a vina?, 2. Proč se chápání pojmů spravedlnost, trest a vina u dnešních českých mladistvých odlišuje od jejich teologicko-penologického určení?) Byl proveden kvalitativní výzkum s 10 mladistvými. Mladiství v 1. výzkumné otázce tyto pojmy z penologického hlediska většinou chápou. V 2. výzkumné otázce je třeba uvést, že většina mladistvých pochází z neúplné, nebo rozvrácené rodiny. Vztahy jsou narušeny výchovou v rodině, nenachází zde příklad správného chování, nemohou uznávat rodiče, u kterých nenachází lásku, tudíž se jim nemohou ani svěřit. A proto útočiště nachází u svých vrstevníků a kamarádů, kteří mají většinou stejné problémy.

Abstract

Justice, Punishment and Guilt from View of Youthful

Key words: justice, punishment, guilt, adolescents, theological and penological perspective on the issues, probation and mediation service, educational institution

My bachelor thesis is focused on adolescents staying in the educational institute in Hostouň and attending the center of the probation and mediation service in Domažlice.

The theoretical part in general describes the view on theology and penology to justice, punishment and guilt. Thereinafter, this thesis involves organizations dealing with juveniles who commit an offence and lists the most common offenses committed by juveniles.

There are two research questions in the practical part (1st question: How do Czech adolescents understand conceptions of justice, punishment and guilt?, 2nd question: Why does the understanding of the concepts of justice, punishment and guilt of today's Czech adolescents differ from the theological-penological definition?) A qualitative research was carried out with 10 adolescents. Answers to the initial research question suggest that, from the penological aspect, adolescents mostly understand these penological concepts. To the second research question, it should be noted that the most adolescents come from divorced, incomplete or „broken“ families. Relationships are impaired by family upbringing, young people cannot find an example of good behaviour in such families. They cannot acknowledge their parents who don't love them, so they cannot find trust in them and therefore they find shelter at their peers and friends mostly dealing with the same problems.